

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐมีอุดมการณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการศึกษา คือ การปลูกฝังคุณสมบัตินี้
 ของความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน ดังจะเห็นได้จากแผนการ
 ศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๐๓ รัฐได้กำหนดความมุ่งหมายไว้ว่า " รัฐมีความมุง
 หมายให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาตามสมควรแก่ความสามารถและฐานะของบุคคล เพื่อ
 ให้เป็นพลเมืองดี มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพ
 สมบูรณ์ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพและทำคุณประโยชน์
 แก่ประเทศชาติ " เมื่อได้พิจารณาถึงความมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษาตอน
 ต้น พุทธศักราช ๒๕๐๓ ของกระทรวงศึกษาธิการก็ได้นั้นที่จะส่งเสริมพัฒนาการของ
 เด็ก เพื่อให้เป็นพลเมืองดีของชาติในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ ฝึกฝนอบรมให้มี
 คุณสมบัตินี้เกี่ยวกับความเจริญแห่งตน เกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ เกี่ยวกับความสามารถในการ
 ครองชีพ และเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง โดยเฉพาะเกี่ยวกับความรับผิดชอบ
 รับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง ได้ให้รายละเอียดไว้ถึง ๑๐ ข้อ ^๒

จะเห็นว่าทั้งการจัดการศึกษาและรัฐบาลต่างก็มุ่งให้เด็กออกเป็นพลเมืองดี แต่
 ก็ไม่สัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายที่วางไว้มากนัก โดยมีเหตุการณ์ที่ก่อความไม่สงบสุขในสังคม
 เช่น มีคดีอุกฉกรรจ์ อนาคตา อชญากรรม การขาดการรับผิดชอบต่อหน้าที่ และขาดความสนใจ
 ใจต่อบ้านเมือง และความวุ่นวายต่าง ๆ ทางการเมือง แสดงให้เห็นว่า ประชาชน

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, " แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓, " รายงาน
 การศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๑๓ (กองวางแผนการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ),
 หน้า ๑๐.

^๒ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช
 ๒๕๐๓ (พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, พระนคร โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๓), หน้า ๑ - ๓.

ยังขาดคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองก็ กังจะเห็นได้จากเรื่องต่อไปนี้

๑. คนไทยไม่ช่วยกันรักษาสาธารณสมบัติ มักทิ้งของสกปรก และทิ้งของมีอัน
ครายลงไปบนถนนหนทางและแม่น้ำลำคลอง ทำให้คูสกปรก ฝักหลักอนามัย ทั้งไม่เป็น
ศรีสง่าของบ้านเมือง และมักเข้าใจว่า เป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องบำรุงดูแล จึงอยากให้
ทุกคนรู้จักรับผิดชอบในส่วนตนออกไปถึงส่วนรวม จากบ้าน ครอบครัวเล็ก ๆ ไปจนถึง
ประเทศชาติ^๓

๒. การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีการเลือกตั้งทั่วไป
ที่สำคัญ ๑๒ ครั้ง มีเพียงครั้งเดียวที่มีผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งเกินกว่าร้อยละ ๕๐ คือ
การเลือกตั้งครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐ มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด
๕,๘๘๗,๐๓๘ คน ไปใช้สิทธิ ๕,๖๖๘,๕๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๓๓ ใน
การเลือกตั้งทั่วไปครั้งล่าสุด เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ จำนวนผู้มีสิทธิออก
เสียง ๑๔,๘๖๐,๑๘๐ คน แต่มีผู้ใช้สิทธิเพียง ๕,๖๘๕,๘๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ
๔๕.๐๐ ในจำนวนนี้เป็นผู้มีความรู้านออกเขียนไคร้อยละ ๓๖ จบชั้นประณปีที่ ๑ -
๔ ร้อยละ ๔๕ สูงกว่าชั้นประณปีที่ ๔ ร้อยละ ๑๕

^๓ พระบรมราชินีนาถ, "พระราชดำรัสในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิต ๓๐ กันยายน ๒๕๑๔," สยามรัฐรายวัน (๒ ตุลาคม คม ๒๕๑๔), หน้า ๘.

^๔ กองเลือกตั้ง ส่วนการทะเบียนและเลือกตั้งกรมมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย, รายงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, เล่มที่ ๑, หน้า ๗๕.

^๕ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, รายงานวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒, (๒๕๑๓), หน้า ๕๒, ๑๕๖ - ๕๓.

จากการเลือกตั้งขอมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดพระนคร เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๔ ปรากฏว่าจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งหมด ๘๑๕,๘๘๘ คน มีผู้ใช้สิทธิเพียง ๑๗๖,๖๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๖๗ ^๖ แสดงว่าประชาชนให้ความสนใจในเรื่องนี้น้อยมาก ทั้ง ๆ ที่ประชาชนในจังหวัดพระนครมีการศึกษาคึกว่าทุกจังหวัด อนึ่งในวันนั้นผู้วิจัยได้ไปร่วมสังเกตการเลือกตั้งกับกลุ่มนิสิตอาสาสมัครในเขต รongเมืองและบางรัก พบว่าประชาชนมาลงคะแนนเสียงน้อยมาก ทั้ง ๆ ที่หน่วยเลือกตั้งก้อยู่ในที่ที่เดินทางได้สะดวก สาเหตุใหญ่คือประชาชนไม่มาลงคะแนนเลย และมาแล้วแต่ไม่มีชื่อใช้สิทธิ เพราะไม่ใคร่มาตรวจรายชื่อก่อน จึงเข้าใจว่าตนคงมีสิทธิเหมือนครั้งแรก ในการสังเกตครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอมูลที่ละเอียดของหน่วยที่ ๗ โรงเรียนยุพินกวดสวย ตำบลสี่พระยา อำเภอบางรัก มีผู้มาลงคะแนนเสียงตั้งแต่เวลา ๘.๐๐ - ๑๖.๓๐ น. ทั้งหมด ๑๖๘ คน จากจำนวนผู้มีสิทธิลงคะแนน ๗๘๘ คน เป็นบัตรดี ๑๖๑ ใบ บัตรเสีย ๗ ใบ ผู้ลงคะแนนเสียงเป็นชาย ๘๘ คน เป็นหญิง ๗๙ คน

ในการเลือกตั้งขอมสมาชิกสภาเทศบาลในเขต ๓ เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๑๔ จำนวนผู้มีสิทธิลงคะแนนทั้งหมด ๑๙๑,๑๘๒ คน มีผู้ใช้สิทธิ ๑๖๗๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๖๑ มีบัตรเสีย ๘๓๕ ใบ ในการเลือกตั้งขอมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสุโขทัย เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๑๔ มีผู้มาใช้สิทธิร้อยละ ๘๓.๑๒ ซึ่งมากกว่าจำนวนการเลือกตั้งขอมในจังหวัดพระนคร

จากผลการเลือกตั้งขอมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกสภาเทศบาลทั้ง ๓ ครั้ง แสดงว่าประชาชนขาดความสนใจในการเลือกตั้ง ขาดความรับผิดชอบ ไม่กระตือรือร้นในสิทธิของตน และมีแนวโน้มว่าประชาชนในต่างจังหวัดสนใจในการเลือกตั้งมากกว่าในนครหลวงกรุงเทพมหานคร จึงเป็นหน้าที่ของครูที่ควรให้การศึกษาก่อนแก่เด็กใน

^๖ รายงานข่าวการเลือกตั้ง , เคลวินวลส์ (๒๑ สิงหาคม ๒๕๑๔), หน้า ๑, ๒๐.

ในเรื่องการปกครอง สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองให้มากยิ่งขึ้น

๓. ปัจจุบันการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรม ปล้นทรัพย์ หลอกหลวง มีมากขึ้น จากสถิติของกรมตำรวจ ปรากฏว่า ในปีพุทธศักราช ๒๕๑๓ มีคดีเกิดทั่วราชอาณาจักร ๑๑,๗๖๕ ราย จับได้ทั้งหมด ๒,๔๘๓ ราย เป็นคดีฆาตกรตาย ๗,๖๔๘ ราย จับได้ ๑,๔๘๕ ราย คดีปล้นทรัพย์ ๓,๔๗๔ ราย จับได้ ๑,๖๔๓ ราย คดีชิงทรัพย์ ๕๘๖ ราย จับได้ ๑๖๘ ราย คดีวางเพลิง ๑๐๔ ราย จับได้ ๘๖ ราย

จากสถิติที่แสดงมานี้ แสดงว่าคนไทยทำความผิดในคดีต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ทำให้เสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ความผิดที่เกิดขึ้นนี้อาจเกิดจากประชาชนไม่เคารพกฎหมาย ไม่มีความยับยั้งชั่งใจ ขาดความระมัดระวัง ขาดคุณธรรมหรืออาจเกิดจากศีลธรรมเสื่อมโทรม ความเจริญทางจิตใจไม่มีความสัมพันธ์กับความเจริญทางวัตถุ บุคคลที่ขาดการศึกษาขาดการอบรมจิตใจ เมื่อเกิดความรู้สึกลอยลางได้ เพื่อเป็นเครื่องบำรุงความสุข ก็อาจแสวงหาโดยทางทุจริต หรือประกอบอาชญากรรมขึ้นโดยง่าย จากผลการวิจัยความผิดฐานฆาตกรตาย เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๕ ปรากฏว่าผู้กระทำ ความผิดฐานประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย มีระดับการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก

๓ กรมตำรวจ, ตารางสถิติคดีอุกฉกรรจ์ แสดงจำนวนคดีที่เกิดจับได้ เปรียบเทียบเพิ่มลด จำแนกตามเขตพื้นที่ และประเภทความผิด, " (๒๕๑๒-๒๕๑๓), (อัครสำเนา).

๔ กองวิจัยและวางแผน กรมตำรวจ, สภาพและสาเหตุของอาชญากรรม (เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรื, ๒๕๑๒), หน้า ๓๖.

ส่วนใหญ่สำเร็จจนประมปีที่ ๔ แมแต่ในระดับผู้บริหารประเทศซึ่งเป็นที่ยอมรับ
ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้สูงก็ยังคงขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมาก
กว่าผลร้ายที่จะเกิดต่อประเทศ ดังประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒ แถลงว่า

...นับแต่ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธ
ศักราช ๒๕๑๑ และได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนแล้ว ปรากฏว่าไม่มีบุค
คคลบางจำพวกอาศัยสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ยุยงบ่อนทำลายอิทธิพล ทั้งภายใน
และภายนอกสภานิติบัญญัติ ก่อกวนธรรบริหารราชการของรัฐบาล ให้คว
เนินไปด้วยความยุ่งลำยาก และล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์ ทั้งกระทำการเพื่อ
แสวงหาประโยชน์ส่วนตน แทนที่ทุกฝ่ายจะร่วมสามัคคีกัน เพื่อแก้ไขปัญห
ต่าง ๆ เพื่อป้องกันภัยอันตราย...

เท่าที่กล่าวมานี้ทำให้มองเห็นชัดว่า การปลูกฝังความคิดรวบยอดของการ
เป็นพลเมืองดียังไม่ไคผลเป็นที่พอใจ และสถาบันที่สำคัญที่จะช่วยได้ก็คือโรงเรียน ต้อง
อาศัยการเริ่มต้นในโรงเรียน เพราะเด็กไทยทุกคนต้องเข้าโรงเรียนตามพระราชบัญญัติ
พิธีประมศึกษาทุกโรงเรียน มีครูเป็นผู้อบรมสั่งสอนและมีเวลาอบรมสั่งสอน ปลูกฝัง
ความคิดรวบยอดต่าง ๆ เป็นเวลาอย่างน้อย ๔ ปี นอกจากนั้นโรงเรียนยังเป็น
สถาบันที่ให้ความรู้ ความภาคภูมิใจ ความสำเร็จ ความพอใจในการเป็นพลเมือง
ของประเทศ เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งที่ให้การสอนเป็นระยะยาว พอที่จะให้

๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗.

๑๐ ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๘๘ ตอนที่
๑๒๔ ฉบับพิเศษ, (๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๔), หน้า ๑๓.

๑๑ สาย ภานุรัตน์, "ประชาธิปไตยภาคปฏิบัติในโรงเรียน," ประชาศึกษา
ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๘ (มีนาคม ๒๕๐๘), หน้า ๔๒๓.

นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ จะทำให้นักเรียนรู้จักการแลกเปลี่ยนความ
 รวมือและยอมรับซึ่งกันและกัน กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้พบและได้ฝึกงาน
 ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเขามากที่สุด ซึ่งต่อไปจะนำไปสู่การดำรงชีวิตในสังคมและ
 ประเทศชาติ ^{๑๒} ดังนั้นในการสอนเรื่องความเป็นพลเมืองดี ควรรับสอนตั้ง
 แต่เด็ก เพื่อเตรียมตัวเด็กใหม่ชีวิตทางการเมือง (Political life)
 ในสังคมได้ถูกต้อง ซึ่งจะสอนได้ในวิชาสังคมศึกษา จากการวิจัยแนะนำว่า ความ
 เข้าใจในคุณค่าและทัศนคติในเรื่องการเรียนรู้ทางการเมือง (Political
 socialization) ควรปลูกฝังตั้งแต่เด็กอายุที่เหมาะสม และมีความพร้อม
 ที่จะรับเรื่องระบบการเมือง (Political System) อยู่ในระหว่าง ๓ -
 ๑๓ ปี ^{๑๓}

ดังที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าโรงเรียนเป็นสถาบันที่สำคัญและมีบทบาท
 มากในการให้การศึกษา และวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาหลักในการสอนเรื่องการเมือง
 พลเมืองดี เป็นวิชาที่ให้ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทัศนคติ ที่สามารถปฏิบัติ
 คนให้เหมาะสมแก่สังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ ดังนั้นวิธีสอน กิจกรรม ควรจัดให้
 เหมาะสมกับเด็กชั้นประถมคนที่ จะออกไปเป็นพลเมืองในอนาคต เพราะเด็กส่วนใหญ่
 เรียนแก่ชั้นประถมปีที่ ๔ แล้วออกไปเป็นพลเมืองถึง ๗๐ % มีเพียง ๓๐ % เท่านั้น
 ที่มีโอกาสได้เรียนต่อในชั้นประถมปลาย ^{๑๔} ในการประชุมสัมมนาต่าง ๆ เกี่ยว

^{๑๒}

"Citizenship," Compton's Pictured Encyclopedia
 (Chicago : F.E Compton & Company, 1960), p.354.

^{๑๓}

John Jarolimek, Social Studies in the Elementary
 School, (New York : The Macmillian Company, 1967), p.362.

^{๑๔}

เกรียง เอี่ยมสกุล, "ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาในระดับ
 ประถมศึกษา," รายงานการสัมมนาศึกษานิเทศก์และครูสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษา
 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๐), หน้า ๒๐๓.

โรงเรียน ครูต้องสอนให้เด็กรู้จักสิทธิของตนในขอบเขตของกฎข้อบังคับ ให้เด็กรู้จักหน้าที่ของตนและรับผิดชอบต่อหน้าที่ ให้อีกช่วยเหลือกัน สามารถทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะได้ ใฝ่สัมมาคารวะต่อกัน และที่สำคัญที่สุดคือให้เด็กรู้จักค้นคว้าในปัญหาของสังคม และกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อช่วยแก้ปัญหาอันใดที่ขึ้น การสอนประชาธิปไตยไม่ใช่ให้เด็กท่องจำหลักเกณฑ์แต่เพียงเดียว ต้องให้เด็กมีความซาบซึ้งและปฏิบัติตนได้อย่างอัตโนมัติ พฤติกรรมของครูมีส่วนช่วยในการปลูกฝังการเป็นประชาธิปไตย ครูต้องฝึกฝนตนเอง และมีพฤติกรรมที่เด็กเห็นแล้วเลื่อมใสเอาเป็นแบบอย่าง นั่นก็คือ ครูมีความยุติธรรมให้ความอบอุ่นรักเด็กเท่า ๆ กัน ให้เด็กมีสิทธิในความเป็นคนเท่าเทียมกัน ส่งเสริมให้เด็กเป็นคนช่างคิด ช่างถาม ช่างสังเกตและคิดอย่างมีเหตุผล กระตุ้นให้เด็กแสดงออกช่วยเหลือเกื้อกูลรวมแรงรวมใจกันทำงาน เปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้นำตามหลัก และพยายามให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

เดิมการสอนสังคมศึกษาเน้นในเนื้อหามาก และยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher - center) ครูเป็นผู้ให้เนื้อหาแต่ผู้เดียว นักเรียนเป็นผู้รับเท่านั้น วิธีสอนใช้วิธีบรรยาย ให้อ่านท่องจำตามตำรา ซึ่งเป็นวิธีที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจ จำเนื้อหาได้แม่นยำ เท่านั้น ในปัจจุบันยอมรับแล้วว่า การสอนให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจอย่างเพียงพอ ควรสอนให้นักเรียนได้รับความคิดรวบยอด (Concept) คือเป็นแกนความคิดที่มุ่งให้นักเรียนได้รับเป็นนามธรรมที่คร่อมปลุกฝังในจิตใจของเด็ก เพื่อจะใช้เป็นแนวปฏิบัติการสอนของให้เด็กได้รับความคิดรวบยอดที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์และถูกต้อง

การสอนความคิดรวบยอดนี้ แผนกจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ ได้เขียน

๑๗ สุมณ อมรวิวัฒน์ "คำบรรยายวิชา Improving the Teaching Social Studies in Elementary School , ภาคคน ปีการศึกษา ๒๕๑๘.

๑๘ แผนกจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์, " การเรียนความคิดรวบยอด," เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาการศึกษาเบื้องต้น (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘)

ไว้วา สามารถแบ่งออกเป็นชั้น ๆ ได้ ๕ ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ ๑ กล่าวถึงผลที่ได้คาดหวังจากนักเรียนหลังจากที่ได้เรียนความคิดรวบยอดอันใดอันหนึ่งแล้ว

ชั้นที่ ๒ ลดจำนวนของลักษณะ (attributes) ที่ไม่สำคัญลง และทำให้ลักษณะที่สำคัญเด่นขึ้น การลดจำนวนลักษณะอาจทำได้ ๒ วิธี คือมุ่งจุดสนใจไปยังลักษณะที่สำคัญและไม่สนใจกับลักษณะที่ไม่สำคัญ หรือจัดลักษณะให้เป็นหมวดหมู่ย่อยกลุ่มเขา

ชั้นที่ ๓ ใช้สื่อทางภาษาในการสอนความคิดรวบยอด การเรียนให้ข้อสังเกตุ ๆ ทำให้นักเรียนเรียนความคิดรวบยอดได้งายขึ้น

ชั้นที่ ๔ จัดให้ตัวอย่างทางบวก และทางลบของความคิดรวบยอด

ชั้นที่ ๕ ให้ตัวอย่างต่าง ๆ ที่ต่อเนื่องกัน คือให้ทั้งตัวอย่างทางบวก และทางลบ

ชั้นที่ ๖ ยกตัวอย่างทางบวกใหม่ ๆ ที่นักเรียนยังไม่เคยเห็นของความคิดรวบยอด แล้วให้นักเรียนระบุ (identify) ตัวอย่างนั้น ๆ ชั้นนี้เน้นถึงการสรุปรวบยอด (generalization)

ชั้นที่ ๗ ตรวจดูว่าการเรียนความคิดรวบยอดของนักเรียนถูกต้องหรือไม่ ในชั้นนี้ผู้สอนควรให้ตัวอย่างใหม่ ๆ ทั้งทางบวกและทางลบแก่ผู้เรียน แล้วให้ผู้เรียนเลือกเฉพาะตัวอย่างทางบวก

ชั้นที่ ๘ ให้ผู้เรียนให้คำนิยามของความคิดรวบยอด การเรียนความคิดรวบยอดของเล็กเล็ก ๆ เมื่อยังไม่รู้จักใช้ภาษา เด็กเรียนแยกความแตกต่าง (discriminate) และหาลักษณะคล้ายคลึง (generalize) ก่อนที่จะสามารถให้คำนิยามของความคิดรวบยอดได้ จากการทดลองที่ได้ศึกษากันได้พบว่าเด็กบางคนซึ่งความคิดรวบยอดได้ถูกแต่ไม่สามารถให้คำนิยามได้

ชั้นที่ ๙ จัดให้นักเรียนได้มีการตอบสนองและให้การเสริมกำลัง (reinforcement) จะทำให้ผู้เรียนได้ทราบคำตอบของตนถูกต้อง จะได้ทำการตอบสนองต่อไป

วิธีสอนมีหลายวิธี แต่ละวิธีมีจุดเด่นหรือประสิทธิภาพที่จะทำใ้บรรลุผลอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นพิเศษ เช่น มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงวิธีสอนแบบบรรยายหรือโ้คนควา ถ้ามุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โ้คนควาอย่างเดี๋ยวมพอต้องให้นักเรียนฝึกกระทำจริงควย ^{๑๔} ปัจจุบันได้มีผู้คิดค้นวิธีสอนใหม่ ๆ ขึ้นหลาย ๆ วิธี ซึ่งครูสามารถนำมาใช้ให้เหมาะสมแต่ละกรณีได้

๑. วิธีสอนแบบบรรยาย (Lecture Method) เป็นวิธีที่ถ่ายทอดความรู้ให้แกผู้เรียนด้วยการพูดการอธิบาย มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ เป็นวิธีที่นักเรียนไม่มีส่วนรวมในการเรียน จึงเหมาะกับผู้อยู่มากกว่าเด็ก

๒. การสอนโดยใช้ตำรา (Textbook Method) เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักคนควาหาควารู้เพิ่มเติม จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ

๓. วิธีสอนแบบอภิปราย (Discussion Method) เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน นำความรู้ความคิมาแลกเปลี่ยนกัน เปิดโอกาสให้ซักถาม แสดงความคิเห็นได้อย่างเสรีทั้งทีละคนและเป็นหมู่ เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักยอมรับความคิเห็นของบุคคลอื่น เป็นคนมีเหตุผล ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในสังคมประชาธิปไตย

๔. วิธีสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving Method) เป็นวิธีสอนที่นำปัญหามาเร้าให้เค็กคิ เพื่อฝึกให้เค็กคิอย่างมีเหตุผล รู้จักคนควารวบรวมพิสูจน์ควารู้ วิธีนี้กำลังมีบทบาทในการสอนสังคมศึกษา เพราะในสังคมต้องมีปัญหาอยู่เสมอ เป็นการเตรียมตัวเค็กให้ออกไปอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

๕. วิธีสอนใ้ห้รู้จักคิคนควาหาควารู้ (Inquiry Method) เป็นวิธี

^{๑๔} สุนทร สุนันท์ชัย, " การสอนสังคมศึกษา, " คู่มือนิเทศการศึกษาวិชา
สังคมศึกษา (หน่วยศึกษานิเทศกั กรมสามัญศึกษา : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๑๙๑๓), หน้า ๒๘

ที่ส่งเสริมให้เด็กรู้จักคนควหาความรู้เองเพิ่มเติมจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ เช่น การอ่านหนังสือในห้องสมุด การสัมภาษณ์ การศึกษานอกสถานที่ การศึกษาจากข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน เป็นต้น

๖ วิธีสอนเพื่อฝึกความรับผิดชอบ โดยมอบหมายงานให้นักเรียนทำ ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นหมู่ เช่น การรักษาความสะอาดห้องเรียน การเคารพธงชาติ การช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียน เป็นต้น การฝึกความรับผิดชอบเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นการเตรียมตัวเด็กให้ออกไปเป็นประชาชนที่มีความรับผิดชอบ ต่อบ้านเมือง ดังนั้นในการจัดประสบการณ์แก่เด็ก ต้องจัดอย่างมีความหมาย ให้เด็กได้มีโอกาสกระทำอย่างปลอดภัย มั่นใจในตัวเอง จนเกิด self concept ที่จะนำไปปฏิบัติต่อไป

๗. การสอนแบบหน่วย เป็นวิธีการที่สมบูรณ์กว่าวิธีสอนแบบอื่น โดยจัดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกันบรรจุเป็นหน่วย เช่น หน่วยบ้าน หน่วยชุมชน เป็นต้น เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนมาก และใช้วิธีการที่ค้ำเหมาะทั้งหมด เช่น ใช้วิธีการแก้ปัญหา ให้นักเรียนเรียนจากการกระทำ ทัศนศึกษา อภิปราย ได้มีโอกาสปฏิบัติงานเป็นหมู่ ฝึกการอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตย บางครั้งก็ใช้วิธีการบรรยาย จึงเป็นการถ่ายทอดการเรียนรู่มากกว่าวิธีอื่น เพราะเด็กมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียน และเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชากับชีวิตจริง ตั้งแต่ต้นจนสุดท้าย

การสอนในเรื่องความเป็นพลเมืองก็ให้เรียนรู้จากตำราอย่างเดียวไม่พอ ต้องมีการกระทำ (action) ด้วย ควรให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม รู้สึกภาคภูมิใจในท้องถิ่น ฝึกความรับผิดชอบ และโรงเรียนต้องไม่ตัดขาดจากชุมชน การสอนวิธีหนึ่งอาจจัดตั้งห้องทดลอง (Citizenship laboratory) เพื่อฝึกให้เด็กไปปฏิบัติจริง นอกจากนี้ แต่ละโรงเรียนควรมีโปรแกรมการสอนเรื่องการ

เป็นผลเมืองดี ครูทุกคนต้องให้ความร่วมมือกันวางแผน ครูควรจะรู้ว่า จะต้องสอน
อะไร เมื่อไร ในชั้นใด และจะต้องสอนซ้ำอีกในชั้นใด โรงเรียนต้องจัดโปรแกรม
นี้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโรงเรียน สิ่งแวดล้อมของชุมชน ก็มีสำคัญต่อ
การฝึกการเป็นพลเมืองดี ^{๒๑}

จากที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นความสำคัญของวิธีสอนว่ามีบทบาทมากในการเรียน
รู้ของเด็ก แต่ยังไม่ได้มีการวิเคราะห์วิธีสอนอย่างแท้จริงว่า การสอนที่คั้น จะก่อ
ให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียนตามจุดประสงค์ของวิชาสังคมศึกษาเพียงไร ในโรงเรียนของไทย
คั้งนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งทำการศึกษาวิเคราะห์วิธีสอนวิธีต่าง ๆ ที่มุ่งสร้างเสริมความคิดรวบยอด
ของการเป็นพลเมืองดี คั้งกล่าวแล้ว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดี ที่นักเรียนได้รับจากโรงเรียน ในระดับประถมศึกษาตอนต้น
๒. เพื่อวิเคราะห์วิธีสอนสังคมศึกษาที่ครูใช้ในการปลูกฝังความคิดรวบยอดของการเป็นพลเมืองดีในชั้นประถมศึกษาตอนต้น
๓. เพื่อนำผลที่ได้มาเสนอแนะวิธีการปลูกฝังการเป็นพลเมืองดีในการสอนสังคมศึกษาในชั้นประถมศึกษาตอนต้น

สมมุติฐานของการวิจัย

๑. วิธีสอนของครูย่อมมีผลต่อการปลูกฝังความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดีแก่นักเรียน
๒. ครูที่ใช้วิธีสอนสังคมศึกษาแบบที่มุ่งเน้นความคิดรวบยอด จะสามารถปลูกฝังความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดีได้มากกว่าครูที่ใช้วิธีสอนแบบเน้นเนื้อหาวิชาหรือแบบใดแบบหนึ่ง

ขอบเขตของการวิจัย

๑. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะเรื่องวิธีสอนสังคมศึกษาที่ใช้ในการปลูกฝังความคิดรวบยอดของการเป็นพลเมืองดี ที่นักเรียนควรได้รับความหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ทดสอบนักเรียนและใช้แบบสัมภาษณ์ครูในเรื่องวิธีสอน
๒. ตัวอย่างประชากร คือครูสังคมศึกษาจำนวน ๒๐ คน และนักเรียนที่เรียนจากครูที่เป็นตัวอย่างประชากร จำนวน ๕๐๐ คน ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการทดลองสอบ คือนักเรียนโรงเรียนเทศบาลวัดสุทัศน์ ๓๔ คน และนักเรียนโรงเรียนเทศบาลวัดกวางแข ๓๐ คน
๓. เกณฑ์การเป็นพลเมืองดี ใช้ตามเกณฑ์ของ วัลลภ พุ่มพวง วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๑๔ ซึ่งได้แก่เรื่องต่อไปนี้

- ๓.๑ คานิยมและคำสอนในศาสนา
- ๓.๒ การอยู่ร่วมกันในชุมชนชน ชนบธรรมนิยมประเพณีและวัฒนธรรมไทย
- ๓.๓ ความรับผิดชอบในหน้าที่พลเมือง
- ๓.๔ ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย
- ๓.๕ ความรู้เกี่ยวกับการปกครองประเทศโดยทั่วไป

๔. การวิจัยครั้งนี้ไม่คำนึงถึงสาเหตุอื่น นอกจากวิธีสอนของครูเท่านั้นที่มีผลต่อการปลูกฝังความคิดรวบยอดของการ เป็นพลเมืองดีแก่นักเรียน

ขอตกลงเบื้องต้น

- ๑. ผู้วิจัยถือว่านักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรทุกคน ได้รับความคิดรวบยอดของการ เป็นพลเมืองดีตามเกณฑ์หลักสูตร ชั้นประถมศึกษาตอนต้นเหมือนกัน
- ๒. ผู้วิจัยถือว่าแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง สามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดวิธีสอนของครูได้ ความวัดถูกประสงค์ใ้ใจจริง และได้รับคำตอบอย่างจริงจัง
- ๓. แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเป็นแบบทดสอบที่วัดความคิดรวบยอดของการ เป็นพลเมืองดี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ใ้ใจจริง

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

- ๑. วิธีวิจัย ใ้ข้ผู้สัมภาษณ์สองคนในการสัมภาษณ์ครูที่เป็นตัวอย่างประชากร จึงทำให้ไม่สามารถควบคุมสภาพการณ์ของการสัมภาษณ์ใ้เหมือนกันทุกครั้งได้
- ๒. การศึกษาเรื่องนี้ ไม่สามารถควบคุมใ้ได้ว่า ครูที่ตอบแบบสัมภาษณ์จะตอบตามความเป็นจริงทุกขอ
- ๓. คะแนนของนักเรียนที่ใ้รับจากการทดสอบ ถือว่าเป็นคะแนนวิชาสังคมศึกษา เกี่ยวกับการ เป็นพลเมืองดีเท่านั้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยนี้

๑. ทำให้ทราบวิธีสอนของครูที่ใช้ในการปลูกฝังความคิดรวบยอดของการเป็นพลเมืองดี ว่าควรใช้วิธีใดบ้างจึงจะทำให้นักเรียนได้รับความคิดรวบยอดของการเป็นพลเมืองดีถูกต้อง
๒. ทำให้ทราบถึงความคิดรวบยอดของการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง แต่ละโรงเรียนว่าแตกต่างกันหรือไม่
๓. เพื่อใช้เป็นแนวทางให้ครูปรับปรุงการเรียน การสอนสังคมศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน ในอันที่จะปลูกฝังความคิดรวบยอดของการเป็นพลเมืองดี
๔. ช่วยให้ผู้บริหาร นักการศึกษา ครู อาจารย์ มีแนวทางในการปรับปรุงวิธีสอน หลักสูตร แบบเรียน วิชาสังคมศึกษาในเรื่องความเป็นพลเมืองดีให้ดียิ่งขึ้น

คำจำกัดความ

006316

วิธีสอน หมายถึงวิธีการที่ครูใช้ในการสอนรวมถึงการจัดกิจกรรม อุปกรณ์ การวัดผล เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ นำความรู้ที่ได้ไปใช้ได้อย่างถูกต้อง

ความคิดรวบยอด (Concept) หมายถึงแก่นของความคิดที่ผู้สอนมุ่งหมายให้นักเรียนได้รับเป็นนามธรรม ที่ครูมุ่งปลูกฝังในจิตใจของเด็กให้ได้รับความคิดรวบยอดที่ถูกต้อง เพื่อทำให้เกิดทัศนคติที่ดี และ นำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์และถูกต้อง

นักเรียน หมายถึงนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษา ๔ ปีการศึกษา ๒๕๑๔ ที่ไคเรียนวิชาสังคมศึกษา ครอบคลุมหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น ของกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช ๒๕๐๓ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

การเป็นพลเมืองดี หมายถึงการมีความรู้ ความเข้าใจ มีความคิดเห็นถูกต้อง และควรนำไปปฏิบัติในชีวิตจริง ในเรื่องค่านิยมและคำสอนในศาสนา การอยู่ร่วมกันในชุมชน ชนบทชนนิยมประเพณีและวัฒนธรรมไทย ความรับผิดชอบในหน้าที่พลเมืองดี ความ

เข้าใจในระบอบประชาธิปไตยและความรู้เกี่ยวกับการปกครองประเทศโดยทั่วไป

ครู หมายถึงครูที่สอนวิชาสังคมศึกษาแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร ตลอดปีการศึกษา ๒๕๑๔

ความรู้เกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดี หมายถึงคะแนนที่ได้รับจากการทดสอบวิชาสังคมศึกษาเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดี